

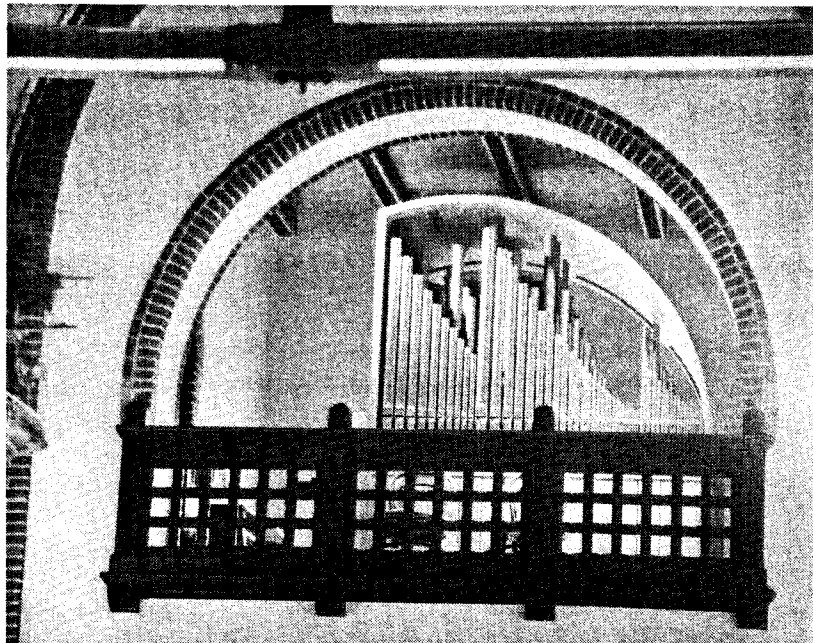

Ommel kirke 7/482.

1894 OMMEL KIRKE 1994

Ommel kirke. (Foto: Reimer Christensen, 1994).

Ommel kirkeorgel. 8 stemmer med pedal. Bygget 1983 af Frobenius. Tegnet af arkitekt Alan Havsteen-Mikkelsen. Piber fra det gamle orgel (1928) er i stor udstrækning genanvendt. (Foto: Reimer Christensen, 1994).

OM OMMEL KIRKES OPFØRELSE 1894

Ommel kirke ligger ensomt og forblæst udenfor byen. Der er ingen kirkegård omkring. Den er kun omgivet af en græsplæne, og lige udenfor hækken breder markerne sig.

I det følgende vil jeg fortælle om, hvorfor kirken blev bygget, og om den modstand, der var imod kirkebyggeriet.

BAGGRUNDEN

Det var sognepræsten, provst Th. Tholle, der i 1890 stod bag tanken om at få opført en hjælpekirke i den fjerneste del af Marstal sogn i nærheden af landsbyerne Ommel og Kraghnæs.

Der var mange grunde til, at han valgte netop denne placering. Den mest indlysende var, at mange folk ville få kortere vej til kirke. Desuden var befolkningstallet stærkt stigende i landdistriktet. Hertil kom, at de kirkelige afgifter kun påhvilede gårdene, hvoraf alle lå i landdistriktet og de fleste netop i Ommel og Kraghnæs. Alle disse grunde blev af provsten betegnet som rimelige.

Men der var en grund, der ligefrem nødvendiggjorde kirkebyggeriet, og det var den religiøse vækkelse, der var opstået i dette hjørne af sognet. Et håndgribeligt udtryk for vækkelsens tilstedeværelse var opførelsen af missionshuset i 1889 (det nuværende beboerhus). Det gjaldt om at modvirke sekteriske og separatistiske tilbøjeligheder og holde vækkelsen indenfor folkekirken. Der fandtes nemlig folk, der fiskede i røtte vande, og der havde endda været tale om, at baptisterne ville bygge et kapel i Ommel. De

burde dog ikke komme folkekirken i forkøbet.

Udgifterne, mente Tholle, kunne afholdes af kirkekassen. Gennem de senere år havde den fælles ærøske kirkekasse ydet store tilskud til skolebyggeriet på øen. Der burde derfor ikke kunne indvendes noget imod, at der nu blev brugt penge af kirkekassen til dette rent kirkelige formål.

MODSTANDEN

Det var sognerådet for landdistriktet, der tegnede modstanden mod opførelsen af en kirke i Ommel. Man mente simpelthen, der ikke

(Fortsættes næste side).

**DIN
BILPARTNER**

AERØ

AUTO-CENTER

TLF. 62 53 13 02

OM OMMEL KIRKES . . .

(Fortsat fra foregående side).

var brug for den, da der blandt folk ikke var noget ønske om en kirke. Desuden pegede sognerådet på, at der jo nylig under sognepræstens, provst Tholles, medvirken var blevet opført et missionshus i Ommel. Det blev flittigt brugt af både ham og dets ledere, der stod ham nær. Sognerådet kunne ikke se, at faren for separatisme ville blive mindre ved opførelsen af en kirke mere.

Kunne man imidlertid ikke blive fri for den, ønskede flertallet i sognerådet en mere central placering i landdistriktet, nemlig ved Katteskovene ved vejen til Kragnæs. Dette ønske blev senere ændret til et sted øst for Græsvænge og Rolpested, hvor vejene fra Ommel (Brålandsvejen, red.), Kragnæs, Ronæs og markerne mødes. Med en sådan

placering og med en passende størrelse ville kirken senere kunne gøres til sognekirke, hvis Marstal landdistrikt en gang med tiden blev udskilt fra Marstal sogn og gjort til selvstændigt kirkesogn. Hertil indvendte provst Tholle, at denne placering jo ikke ville gavne Ommelboerne, der dermed ville få lige så langt til den nye kirke som til Marstal kirke.

AFGØRELSEN

Godt halvandet år efter sagen var begyndt godkender myndighederne planen. I skr. af 25. nov. 1891 bifalder Ministeriet for Kirke og Undervisningsvæsen, at der »i nærheden af Ommel Skole skal opføres en Kirke med Kirkegård af en saadan Størrelse, at den, foruden indtil videre at tjene som Filialkirke for Marstal sogn, eventuelt vil kunne benyttes som Sognekirke for Marstal Landsogn eller en Del af samme, naar en udskillelse af Landsognet fra Forbindelsen med Handelspladsen til sin tid maatte finde Sted...«

Provst Tholle havde fået sit ønske gennemført. Det skulle først og fremmest være en filialkirke, der skulle bygges.

Ærø Begravelsesforretning
v/ Ole og Arne Sækmose
TLF. 62 52 10 99

Ordner alt vedrørende
bisættelser og begravelser.
Anmeldelser, attester m. v.
Kartotek for indmeldelse til
ligbrænding.

De fleste ta'r os for pengenes skyld.

I Sparekassen træffer De folk med økonomi som speciale. Fagfolk, som ved, hvordan man får noget ud af pengene, og som gerne vil hjælpe Dem til en god

handel. Det kalder vi Sparekassens Økonomi-service.

Tal med Sparekassen før De handler. Uanset om det gælder køb og salg af værdipapirer, eget hus eller bare almindelige daglige økonomiske spørgsmål.

De er altid velkommen.

Amtssparekassen

Ommel kirke set fra orglet. (Foto: Reimer Christensen, 1994).

Tanken om en kirkegård opgives senere, hvorved udgifterne til arealrhvervelse blev mindre.

FOLKELIG PROTEST

Sagen nåede et højdepunkt med en stor underskriftsindsamling i landsognet den 29. dec. 1891 i protest mod kirkens placering i Ommel. Protesten blev sendt til ministeriet. Men provst Tholle kunne meddele, at han gennem samtaler med folk var blevet klar over, at mange havde misforstået situationen og ikke vidst, hvad de skrev under på. De havde nemlig troet, at det var en sognekirke, der skulle opføres, og at de derfor pludselig ville få en længere kirkevej ved at deres kirke nu kom til at ligge helt henne i Ommel.

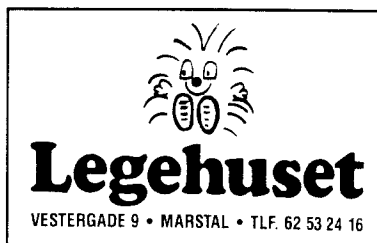
Deres frygt for at skulle høre til en kirke så langt borte var ubegrundet, konstaterede provsten. De, der boede nærmest Marstal, ville stadigvæk kunne bruge Marstal kirke. Ommel kirke skulle først og frem-

mest være hjælpekirke. Set på afstand må det nok indrømmes, at ministeriet med sin bemærkning om, at kirken med tiden evt. skulle kunne bruges som sognekirke, selv havde båret ved til protestbålet.

SIDSTE MODSTAND

Når kirkene i datiden skulle holdes ved lige, var det reglen, at gårdjerne skulle sørge for transport og stille en vis mængde arbejdskraft til rådighed. Da kirkeinspektøren, der forvaltede Ærø Kirkekasse, bad sognerådet sørge for, at kørsel og pligtarbejde blev leveret enten in natura eller erstattet af rede penge,

(Fortsættes næste side).

OM OMMEL KIRKES . . .

(Fortsat fra foregående side).

nægtede sognerådet pure at efterkomme ordren under henvisning til indhentet udtalelse fra amtet og til, at kirken opførtes mod beboernes ønske. Kun en domstolsafgørelse ville kunne ændre deres standpunkt. Ministeriet fraråder dog kirkeinspektøren at gennemføre en retssag. Disse udgifter blev derfor en del af byggesummen.

KIRKEN OPFØRES

Den 25. maj 1892 bliver arkitekt N. Jacobsen, Odense, af kirkeinspektøren anmodet om at udarbejde tegninger og overslag, da arkitekt Schwanenflügel, der oprindeligt var blevet bedt om at udarbejde projektet, ikke så sig i stand til at holde det under kr. 22.000.

KIRKEN INDVIES

Den 6. maj 1894 indvies Ommel kirke. Budgettet havde holdt, og der var endda blevet råd til et lille harmonium.

ET SIDEBLIK

Provst Tholle brugte de nyopførte kapeller i Ristinge (1881) og Kædeby (1885) i Humble sogn på Langeland som sammenligningsgrundlag for at få en fornemmelse af, hvor dyrt projektet ville blive. Der

kan imidlertid også findes en anden udtalt, men ikke mindre interessant parallel. På Langeland henvises der nemlig heller ikke kun til lange afstande men *også* til religiøst røre: »I den østlige side i denne nordlige del af sognet (Humble, red.) holdes ikke ganske sjældent forsamlinger af methodistprædikanter« (Fyens bispearkiv. Langelands Herreds breve, 20. sept. 1875).

Opførelsen af Ommel kirke på Ærø ser således ud til at have en parallel.

EFTERSKRIFT

100 år efter er Ommel kirke stadig filialkirke. Det kom nemlig aldrig på tale at udskille Marstal landdistrikt som et selvstændigt kirkesogn. Der skete derimod det, at Marstal landdistrikt og Marstal Handelsplads i 1962 blev lagt sammen til een kommune. I dag er Marstal sogn og Marstal kommune således sammenfaldende størrelser.

HENVISNINGER

Rigsarkivet:

Kulturministeriet. 1. kontor. Journal 1890/1540. Journalsager 1890/1540. Brevbøger 1890.

Landsarkivet for Fyn:

Fyens Stiftsøvrighed. Journal 1890. Kopibog 1890. – Ærø kirkeinspektorat. Dokumenter vedr. større arbejder på Marstal og Ommel kirker 1845–1937. Læg Ommel.

Marstal kommunes arkiv:

Marstal Landsogn. 10/2 Sognerådet. Forhandlingsprotokol 1884–96.

Anders Hauge, marts 1994.

ÆRØ BOGHANDEL
Marstal

DEN DANSKE BANK

EN ØJNEVIDNE- SKILDNING

AF ALBERT HANSEN (1872-1967)

Forfatteren af nedenstående beretning var snedker og deltog som ung håndværker i opførelsen af Ommel kirke. Beretningen bringes i sin fulde udstrækning.

Efter opfordring af nuværende sognepræst i Marstal, pastor Krarup-Hansen, om at optegne erindringer angående Ommel kirke, vil jeg så prøve at finde rede i, hvad der er i hukommelseskisten angående kirken.

Omkring året 1891 arbejdede jeg hos min læremester, snedkermester Hermann Kristensen, Strandstræde, Marstal og hørte da tale om kirkebyggeri i den tættest befolkede del af landsognet (Ommel og Krag-næs). Daværende sognepræst i Marstal, provst Tholle, senere Rise, var meget stemt for sagen. Der blev så søgt efter byggeplads og valget faldt på en mark lidt sønden for Ommel gl. skole tilhørende gårdmand H. C. Hansen, som efter forhandling med byggekommissionen og Ærø kirkekasse afstod det nødvendige areal tillige med en gangsti langs den søndre side af marken til forbindelse med Brodlandsvejen til nærmere forbindelse for kapellanen på Møllevejen.

Derpå blev der sket henvendelse til to arkitekter i Odense, arkitekt Schwanenflygel, som 1886 havde bygget Marstal skole på nordre side af Vestergade og en yngre arkitekt Jakobsen. Disse udarbejdede hver sin tegning og overslag. Schwanenflygels tegning har jeg ikke set, men kun hørt omtale; den var beregnet til 500 siddepladser og forsynet

med tårn og spir. Stilen hørte jeg ikke omtalt. Overslaget var beregnet til 25.000 kr. med inventar, maling m. m. Jakobsens tegning nærmest romansk stil med tårn men ikke spir, overslaget var beregnet til 300 siddepladser og androg 23.000 kr.

Byggekommissionens valg faldt på Jakobsens tilbud: Kirken skulle opføres af røde sten.

Arbejdet blev så udbudt på bygningen, om der var stedlige tilbud kender jeg ikke, heller ikke de forskellige tilbud, men murer, tømrer og blikkenslagerarbejdet blev udført af firmaer fra Odense på een

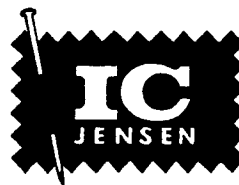
(Fortsættes næste side).

BEGRAVELSES- OG BISÆTTelsesFORRETNING

Martins Blomster
Ommelsvejen 23
Marstal
Tlf. 62 53 11 99

**Ordner ALT ang. begravelser,
bisættelser og attester m. m.**

EN ØJNEVIDNE . . .

(Fortsat fra foregående side).

nær: senere muremester Erik Hansen fra Ommel, som arbejdede der under hele opførelsen. Fundamentet blev støbt af cement og overklædt udvendig med tilhugget granit, som udførtes af stenhugger Jepsen, Kragnæs. Murstenene var fra Knasterbjerg Teglværk tilhørende købmand Rasmus Kromand og mægler Grube, Marstal, alle figursten var fra Stenstrup Teglværk.

Arkitekt Jakobsen var selv uddannet i murerfaget og var meget kritisk; han kom altid uanmeldt og skulle nok påtale, hvis der var sjuskeri, så vankede der til formanden. En dag han kom, arbejdede de på den søndre side, så kom formanden og befalede dem at rive eet stk. mur ned, men ikke alt for hurtigt; efter en times ophold gik han så igen ad gangstien ad Mar-

stal til; da han så var nået op på vejen sagde formanden, at de kunne fortsætte arbejdet igen. Så troede han naturligvis, hunden var begravet. Men den gik ikke. Da bygningen så blev afleveret var arkitekten der igen. Murerne var da rejst til Odense, men arkitekten udpegede da en masse sten, som skulle hugges ud, andre indsattes, endogså på forsiden af tårnet, og dette ekstra arbejde måtte muremesteren betale.

Tømrerarbejdet var lavet i Odense til opstilling, da rejsehøjden var nået. Skibet har hvælvet loft, brædeloft. Koret fladt bjælkeloft. Da tømmeret var rejst og lægget, begyndte tagdækkerne på taget, som er skiffer. Samtidig arbejdede tømrerne på opklædningen af loftet med pløjede brædder. Da det undertiden regnede fik brædderne også deres del til taget var færdigt. Hen på året 93 fortalte mester os, at arbejdet med døre og inventar var tildelt ham, om der var andre tilbud, ved jeg ikke. Vi var to svende foruden mester. Det var et temmeligt stort arbejde, da alt skulle udføres som håndarbejde, vi havde slet ingen maskiner. Der var selvfølgelig plan i arbejdet. Jeg husker det første var bukken til stolestaderne. Jeg har senere undret mig over, at alle de huller og tapper blev lavet på hånden, 4 huller og tapper

**ØENS EJENDOMS-CENTER -
ET AKTIVT EJENDOMS-CENTER**

ÆRØ HUSHANDEL

Roy Sathnarain Kirkestrøde 24 . Marstal
Tlf. 62 53 13 13 . 62 53 18 47
Bil 302 69 390 - Fax 62 53 13 13

ÆRØ TAXI 1/2
62 53 23 06

- Kørsel med 4 og 8 personers vogne.
- Kører inden- og udenøs.
- Kørestolstransport.
- Tilbudskørsel.

Ta' en taxi - det er billigere end du tror!

Nyvej 3, 5960 Marstal

TLF. 62 53 23 06

**PER ANDERSEN
MALERMESTER**
ROSENVEJEN 9 . MARSTAL
TLF. 62 53 23 90

EL-SKOV

v/ Claus Skov
NYGADE 7 • MARSTAL
TLF. 62 53 15 84 • BILTLF. 302 60 787

i hver buk; men så alle endestykker med fyldinger og overstykker, samlede på gering indvendig og overgreb udvendig; to fyldinger i hver med skrå kant indvendig og indfalset glat indvendig. 10 huller og taper i hver.

Arkitekten forlangte meget rem og skar på Kanten, en nøjagtig facon på alle kehlinger, i det hele taget første klasses udførelse, det passer også mester godt, så vi hver for sig måtte gøre os al flid med arbejdet. Det eneste arbejde, som var lavet på maskine var rygbrædderne, som var høvlet og sammenpløjet (men ikke kehlede), dem fik vi fra Rudkøbing Trælastforretning tillige med salmebogsbræddet. Brædderne til sæderne kom fra Ærøskøbing, det første læs kasse-rede mester med det samme, men det var meget vanskeligt at få knastfrit træ, det lykkedes delvis med rygbrædder, derimod ikke med sæderne.

Malerarbejdet var tilstået malermester Pofler, Marstal. Hvælvingen var dengang bejdset samme farve som stolestader og alt andet træværk med dekorationer, som findes indeni, alle kehlinger var trukne op med rødbrune, blå og grønne grundfarver, men en farvetone som var meget vanskelig at tilfredsstille arkitekten, skønt maleren var kendt for sin fine farvesans. Da vi i februar måned 94 arbejdede i kirken med opstillingen af stolestaderne samtidig med malerarbejdet på selve bygningen, kom arkitekten flere gange på besøg for at bestemme farverne, de skulle være som de gamle farver i tonen, som i middelalderen for at svare til stilen i alle nuancer. Jakobsen havde tilsyn med alle kirkerne på Ærø. Så længe han levede, skete der heller ingen forandring, men

Kirken er forsynet med tøndehvælvning af træ. Over korbuen ses offerlammet, der er symbol på Kristus. (Foto: Reimer Christensen, 1994).

efter hans død er der forandret adskilligt, som ikke er svarende til stilen. Der var dog noget ved malerarbejdet, som ikke var heldigt. Den lak, som var brugt til stolestaderne ville ikke tørre og særlig slemt var det med rygbrædderne, så de forskellige farver satte sig på folks overtøj og på den måde skabte utilfredshed hos kirkegængerne. Der blev talt om, hvad der skulle gøres.

(Fortsættes næste side).

CHR. H. CHRISTENSEN

MARSTAL . TLF. 62 53 10 60

- et godt sted at handle!

Altid på toppen!

GALSBOS SALON

KIRKESTRÆDE 25 . MARSTAL

TLF. 62 53 13 31

EN ØJNEVIDNE . . .

(Fortsat fra foregående side).

Jeg foreslog, da jeg blev spurgt derom nogle år efter, at rense den gamle lak bort og i stedet bruge chellak, som siden flere gange er anvendt.

Som orgel anskaffedes et harmonium, som dog ikke var så heldig. Temperaturforandringer lavede tit knuder for organisten, så det tit måtte efterses og prøves om lørdagen. Nogle år efter fik Marstal kirke et nyt orgel fra Andreassen i Ringkøbing, det gamle blev så flyttet til Ommel kirke og så ombygget og udvidet med flere stemmer og pedal.

Kirken fik kun een klokke. En stålklokke støbt i Bocchum i Tyskland. Den er helt fri for malmtoner, men kalder alligevel folk til kirke. Men de fleste synes for tiden at være døve over for dens kalden. Som kirkesanger ansattes førstelærer Jørgensen, Ommel skole og som kirkebetjent gårdejer Peter Eriksen, denne tjeneste gik senere over til sønnen Claus Eriksen. Disse to gjorde tjeneste ca. 60 år. Som organist ansattes lærer Therkildsen ved Græsvænge skole.

Kirken var så afleveret færdig hen på foråret 94 og det blev bestemt, at indvielsen skulle finde sted i maj måned. Det skulle jo være en

festdag, det var mange år siden en kirke var bygget og indviet på Ærø, og selvfølgelig ville der blive stor indrykning. Indvielsen var så bestemt at skulle finde sted den (6., red.) maj, daværende biskop i Odense Stein skulle foretage indvielsen. Indvielsesdagen var der mødt så mange mennesker, mange flere end kirken kunne rumme. Biskop, amtmand grev Brokenhus Schack, provsten og flere præster tillige med arkitekt og håndværksmestrene gik i procession fra skolen. Der var en hel mængde, som ville se. Da den var nået ind i kirken fulgte vi bag efter, men det var næsten umuligt at presse sig ind igennem, det var som sild i en tønde. Selve indvielsen husker jeg intet af. Efter biskoppens tale og indvielsen prædikede sognepræst Hasle og lærer Jørgensen indsattes som degn. Lærer Therkelsen som organist. Så havde Ommel og Kragnæs fået sin egen kirke.

De første år var den næsten altid fyldt, ved højtiderne overfyldt. Senere mindskes antallet, men besøget var dog helt udmærket i forhold til de seneste år. Folk sløves åndeligt. Man har ingen brug for Gud og hans ord. Der trænges til vækkelse. De foregående slægtled er borte, ungdommen har kun sans for de materielle sager; forlystelser og letsindighed florerer. Mellemtingene har fået førstepladsen, man har ingen brug for kirken og dens virke, og så bliver man borte og mister lykken og velsignelsen med livet i Gud. Måtte hans time snart komme, så han ved sin ånd må virke liv i de døde hjerter.

Dette er en del af de erindringer, jeg som gammel mand har skrevet ned.

Ommel i januar 1964.

Albert Hansen.

HENNING BOYE
SNEDKERMESTER
INDUSTRIVEJ 1 • MARSTAL
Tlf. 62 53 32 92 / Bil 30 66 48 16

IMERCO
KIRKESTRÆDE 10 • MARSTAL
GLAS & PORCELÆN: 62 53 12 79

LIVSTRÆET I OMMEL

Korset over alteret i Ommel kirke skal ikke skiftes ud, selvom skriftstedet er fra den reviderede oversættelse af Det nye Testamente fra 1819. »I ere dyrekøbte«. 1. Kor. 6,20.

I 1907 kom der en ny oversættelse, endnu een i 1948 og een til i 1992.

Men vi forstår jo godt de gamle ord, der er skåret ind i tværbjælken. Jesus har købt os med sit blod. Han gav sit liv for os. Det betyder, vi er meget værd i Guds øjne, og det skal vort liv bære præg af.

Ved alteret i Ommel kommer man til at tænke på to vers fra salmebogen. De er aftrykt her. Nr. 213, vers 1 »Kommer, sjæle, dyrekøbte«, som er en himmelfartssalme, samt pinsesalmen »Du, som går ud fra den levende Gud«, nr. 248, vers 5. Den første siger, vi er døbt til noget stort. Noget, der er endnu finere end at være engel. Nemlig: prinser og prinsesser, børn af himlens konge. Så meget ligger der i udtrykket »Søskende til Davids søn«. Davidssønnen er en betegnelse for Kristus.

Når vi døber med vand og Helligånd (jvf. 248, vers 5 »Pinselig dåb«) er vi genfødt til et levende håb (d. v. s. et håb om at få evigt liv) ved jesu Kristi opstandelse fra de døde.

I paradiset, Edens have, vokser livets træ, som bærer frugt året rundt. Spiser man af det, lever man evigt.

Men Adam syndede og blev dre-

vet ud af haven. Og Gud satte keruberne med det glimtende flammesværd til at vogte vejen til livets træ.

Med synden kom døden. Men på korsets træ døde Jesus for vore synder. Han har reddet os, for vejen til Paradiset er fundet. Jesus er vejen. For ham lukker keruberne op, og vi får igen lov at spise af frugten på livets træ.

Går vi tæt på trækorset i Ommel kirke, får vi øje på livstræet, der »skyder af korsets rod«. Dødens træ bliver til livets træ. Forneden ses rødderne, stammen i midten, og der er grønne blade og røde blomster på grenene. Der må være tænkt på pinsesalmen (248, vers 5). Tale og skrift om hvad Jesus har gjort for at frelse os skal blomstre. Skriften (Bibelen) ligger på alterbordet, og fra prædikestolen skal der tales levende ord om vor levende frelser, som vi er døbt til at tilhøre. Han er vor drot (d. v. s. vor konge). Smag og se, han er god. Nadveren er en forsmag på Paradiset, hvor vi skal spise af livets træ.

Svend M. Hansen.

MARSTAL EJENDOMSKONTOR
v/ Steen Kjær
KONGENSGADE 49-51 . MARSTAL
TLF. 62 53 13 73 . BIL-TLF. 30 66 29 90
FAX 62 53 13 73
Køb • Salg • Kommisson af helårs og fritidshuse

TRÆLASTEN MARSTAL-SØBY
TLF. 62 53 11 21 62 58 10 90

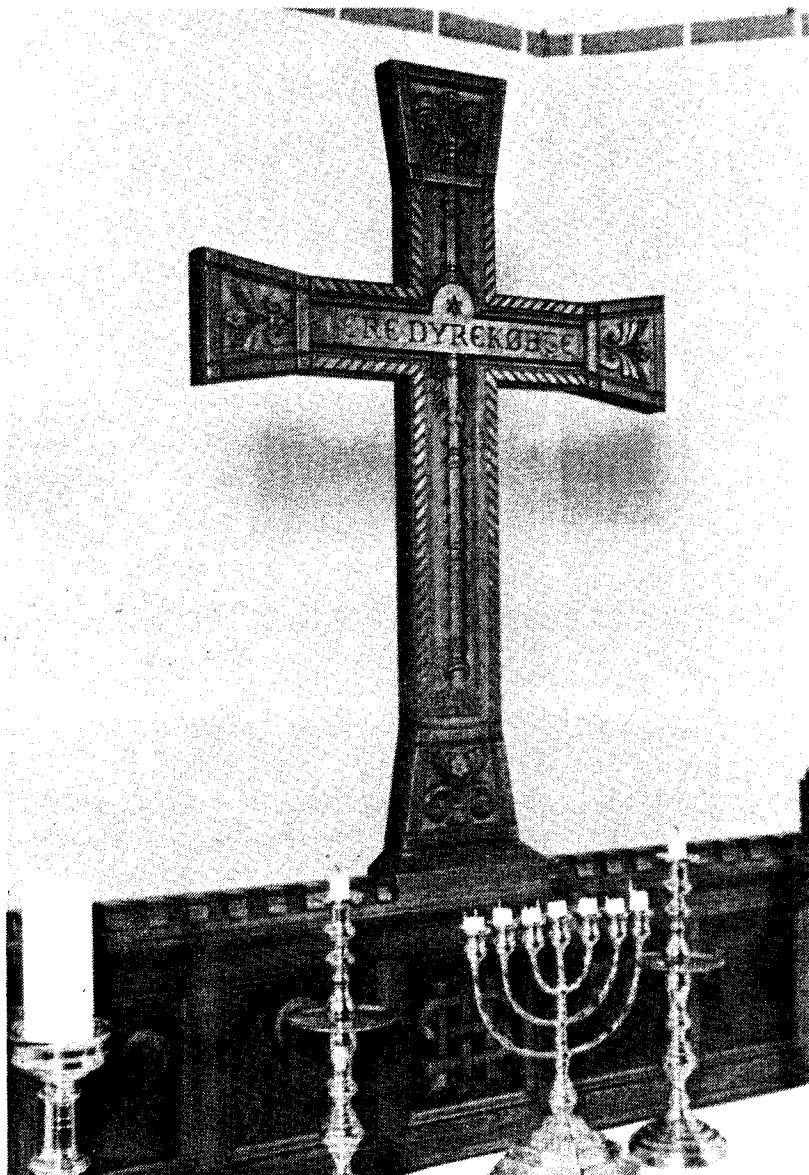

*Kommer, sjæle, dyrekøbte
og til mer end engle døbte,
søskende til Davids søn!
Lad os med Guds engleskare
og med ham til Himmels fare,
se den frommes store løn!*

(213, v. 1).

*Pinselig dåb til Guds herligheds håb
folkefærd alle genføde!
Tale og skrift om vor frelsers bedrift
blomstre som roserne røde!
Livstræet skyde af korsets rod!
Smage lad alle, vor drot er god!*

(248, v. 5).

»Altertavlen« med korset og livets træ. (Foto: Reimer Christensen, 1994).